

BUNGALOV NEBO PATROVÝ DŮM ?

„Téhož roku Libuše na jednom vrchu, kterýž bruský potok obchodí, pod Petřínem, jemuž jméno Svinský vrch bylo, kázala vnahle les posekati a tu duom dřevěný nadmíru vysoký postaviti. Jednoho dne pak na nejvyšší jeho ponebí vstúpivši pilně lesy a planiny spatřovala ...“

Václav Hájek z Libočan, Kronika česká, 1539

„Hey Bungalow Bill what did you kill Bungalow Bill ?“

Beatles, the Continuing Story of Bungalow Bill

Dnes bude řeč o otázce, kterou si klade na samém počátku svého přemýšlení o rodinném hnízdě snad úplně každý: přízemní bungalov nebo dům s patrem, případně s podkrovím ? Obě řešení už při první letmé úvaze získají v našich žebříčcích kladné i záporné body a pozdější sběr argumentů pro přízemní či patrovou dispozici dilema spíše ještě prohloubí. Časopisy i knihy o bydlení přinášejí dnes dost dobrých příkladů obou možností a jejich prolistování nám tedy moc nepomůže. Někdy to za nás rozhodne regulační plán, zpracovaný pro lokalitu, ve které hodláme vztyčit svůj příbytek, tím, že jednopodlažní řešení jednoduše nepřipustí. Rozumné je to zvláště tam, kde se jedná o budoucí *městské* vilové čtvrti. Dnešní bungalov je totiž pořád spíše tvarovým *remakem* někdejší lovecké chaty, z které se vyvinul, než něčím, co bychom rádi viděli v městském urbánním kontextu.

První dvojpodlažní dům s ponebím (čili patrem) podle Václava Hájka „duom nadmíru vysoký“ u nás kázala postavit sama Libuše r. 717, dlužno ovšem připomenout, že historicky či archeologicky není doložen ani tento rok, ani tento dům, ba ani sama Libuše. Použil jsem úvodní citát českého národního *žvanilkina* spíše proto, abychom si uvědomili, že naši předkové původně bez výjimky žili v přízemních chatách, částečně zapuštěných do země (tzv. polozemnicích) a že jakýkoli vyšší, patrový dům bylo něco nevídaného. Čechy a vlastně všechny oblasti na sever od Alp se svými (ve srovnání s antickou kulturou zcela primitivními) stavebními postupy tehdy vlastně představovaly zemi bungalovům zaslíbenou. Někdy z toho mívám při procházce novými obytnými satelity silné *déja vu*: docela malé domečky bez patra se sedlovou střechou o nevelkém sklonu jakoby se tiše vracely...

Vyhláška č. 501/2006 sb. o obecných požadavcích na využívání území dnes definuje rodinný dům jako stavbu pro bydlení nejvýše o dvou nadzemních podlažích a podkroví. Tedy vlastně *třech* podlažích (podzemní nepočítám), z čehož povstávají někdy kolosální nedorozumění a často ani *slovutný* stavební úřad nedokáže jasně argumentovat, co tím zákonodárce myslel: definice *podkroví*, to je to,

oč tu běží. Může být nad okap nadezděno 30 cm, 130 cm nebo 230 cm, aby to ještě bylo podkroví ? Ke zmatku se obvykle přidává i sémantický rozdíl v termínu *podlaží* (přízemí je první nadzemní podlaží) a *patro* (první patro je druhé podlaží). Jinde si takové problémy nedělají (i když i Angličané rozlišují *storey* a *floor*) a rodinné domy třeba v Německu mohou mít třeba i čtyři podlaží (přízemí a tři patra), není-li to v rozporu s regulativy předmětné lokality. Jak bylo povznášející, když bezprostředně po sametové revoluci v r. 1990 vypadlo ze stavebního zákona ono omezení 150 m² obytné plochy, kterými bolševici chtěli zabránit, aby si nikdo nepostavil větší vilu než mají oni. Projektanti tak větším a movitějším rodinám *veksláků, zelinářů, řezníků a primářů* běžně projektovali dvacetimetrové *sklady* s velkými okny na jih do zahrady či stejně velké *fotokomory, hobby místnosti* nebo *dílny*, což všechno mohly být sice nejatraktivnější místnosti v domě, avšak do obytné plochy se díky svému označení v dokumentaci nezapočítávaly. Postupně, tentokrát zřejmě cestou zelených obav o letové křivky břehulí a vlaštovek (které před deštěm létají opravdu proklatě nízko), se definice rodinného domu znovu *optimalizuje*. (*Nu což, stávají se i horší věci, jak prohlásila moje hodná babička, když jsem o svých prvních prázdninách při hře na partyzány a Němčoury rozbil okno...*).

Dům, jemuž říkáme dnes běžně bungalov, není stavebním zákonem nijak definován. V obchodní hantýrce developerských firem dnes takto označujeme konstrukčně a materiálově jakékoli (kdeže zůstaly původní lovecké sruby a dřevěné chaty v koloniálním stylu) jednopodlažní domy se střechou o nevelkém sklonu (do 27 - 30°), jejichž malý podstřešní prostor není nijak využíván. (V našem prostředí jde o velmi mladý novotvar, sám jsem tenhle termín ve spojitosti s rodinným bydlením poprvé zaznamenal někdy v polovině devadesátých let. Před tím jsem ho znal jen z písně *The Continuing Story of Bungalow Bill* od Beatles a z románů Jamese Clavella či Louise Bromfielda. Také já nevidím moc rád všechny ty *anglismy* v našem jazyce: z *viajpi, ajťáků a píár*, co *ríly* stojí o můj *fídbek es sún es posibl* mívám komplikovanou peristaltiku. Ale *bangelou* je hezké slovo, slyším v něm tamtamy domorodců a cítím doušek whisky před usnutím. A ostatně nepřijít listopad 1989 asi bychom dnes těmhle domům říkali *dači...*).

Ale honem zpět k našemu dnešnímu tématu: co je tedy výhodnější, dům s podkrovím nebo bungalov ? Z hlediska finančního, provozního, architektonického a možná nás napadne ještě nějaké další. Avšak pěkně popořádku.

Mám-li klientovi pomoci tím, že bych uměl předem říci, bude-li jeho stavební program levnější v provedení přízemním či patrovém,

pravidelně ho musím zklamat. Jednoznačnou univerzální odpověď dopředu neznám. Spočítá-li konstrukci domu a také jeho základy statik (jak by to mělo vždycky být, neboť to vede k úsporám při stavbě), budou jistě základy přízemní stavby díky menšímu zatížení méně objemné a méně vyztužované drahou konstrukční ocelí. Měřeno na běžné metry bude však takových základových pasů téměř dvakrát více. Dvakrát více bude i věnců, krovů, okapních žlabů, střešní krytiny, hromosvodových jímačů atd. Na druhou stranu: odpadají třeba schody (nejen jejich vlastní konstrukce, ale přirozeně i prostor pro ně potřebný), stropy (tepelnou izolaci lze podvěsit pod střešní vazníky nebo ji dokonce uložit ve střešní rovině a otevřít tak třeba hlavní rodinný pokoj do krovů), zkrátí se okapní svody i okapové chodníčky kolem domu atd. K tomu přistupuje i provozní výhoda: patrový dům bude pravděpodobně výrazně kompaktnější, což uspoří náklady na vytápění. Dispozice bungalovu si asi vyžádá delší chodby, patrová dispozice druhou koupelnu nahoře... Opravdu se omlouvám všem, kteří doufali v jasnější odpověď.

Správná volba mezi oběma možnostmi, jak uspořádat náš rodinný dům, tedy odvisí spíše od něčeho jiného. Myslím, že tím, co by dům mělo hmotově definovat především, jsou spíše vlastnosti stavebního místa: velikost pozemku, jeho svažitost, orientace ke světovým stranám, druh a způsob zástavby v okolí, zvláště v bezprostředním sousedství, duch místa atp. Čím bude náš pozemek menší, tím více nám pravděpodobně bude líto místa, které „zalehl“ přízemní domek a které v kompaktnější patrové podobě mohlo být poloviční.

Řada mých klientů jsou lidé z velkých měst, kteří si svůj nový domov někde na periferii, v sousední vesnici či v obytném satelitu představují jako uzavřenou či polouzavřenou dvorní dispozici, tak, jak ji znají ze své chalupy. Dům s půdorysnou stopou ve tvaru písmene U nebo alespoň L. To bývá přirozeně silný podpůrný argument pro bungalov; pro dvojpodlažní dům tohoto tvaru většinou stavební program, sestávající z rodinného pokoje, jedné manželské a dvou dětských ložnic zkrátka nepostačuje. Jindy se zase nemohu zbavit dojmu, že v příměstské vilkové čtvrti se i velmi malinký patrový domek vyjímá podstatně lépe a patřičněji než přízemní „chata“. K dovršení zlého se někdy klient nechce vzdát svého snu o bungalovu, přestože regulativy (závazné ukazatele podoby domu v místě přípustného) tu požadují např. střechu o sklonu 37 - 45°. To pak laický projektant (*architekt něco podobného přece jasně odmítne, že*) zkrátka jen změní sklon střechy, aby požadavkům regulačního plánu učinil zadost. Dům je povolen, úřad spokojen, klient má pocit, že vyhrál. Prázdné podkroví, kam nevede žádné schodiště a dům s čepicí střechy, která mu sluší jak papacha Arafatovi - to věru není rozumný ani uspokojivý kompromis,

spíše doklad pošetilé umíněnosti. Stavebník tu měl respektovat regulativy dané úřadem a vyhovět jim zcela jiným domem, nebo svůj bungalov postavit jinde, kde by střecha o malém sklonu nevadila. Takto totiž povstal jen nevzhledný a iracionální mutant.

Vzpomínám také na případ ze své projekční praxe, kdy dva manželé velmi stáli právě o přízemní domek a nechtěli zdolávat schodiště do patra. V dispozici jediného podlaží se v takovém případě snažím udělat dvě jasně vyjádřené a provozně oddělené zóny, denní a noční. V patrovém uspořádání je většinou přirozeně separuje schodiště, jsou-li v jedné rovině pak mezi nimi doporučuji dveře. Nevhodně navržené prolínání provozu s návštěvami, televizí a běžným životem domácnosti (s jeho hladinou hluku) a intimní, ložnicovou částí, může totiž komfort bydlení pro mnohé značně poškodit. Dispozice onoho bungalovu na kraji vesnice byla dobře promyšlená: obývací pokoj mířil k jihozápadu, k vesnici, ložnice k východu, k blízkému lesu. Netušil jsem ale hned tři věci. *Mea culpa, mea maxima culpa!* Za prvé: manžel často díky svému zaměstnání nespí doma a ponechává ženu s malým miminkem doma samotnou. Za druhé: předtím bydleli v osmém patře na Jižním Městě. Za třetí: po setmění ze sousedního lesa vylézají krvežízniví bubáci, úchylové všeho druhu a dokonce mimozemšťané s cílem tu mladou paní zpravodajsky vytěžít. Zdá se vám to veselé? Hned druhý rok se dům zvyšoval o ložnicové patro...

Velmi lituji, že v našich končinách se nepotkáváme častěji s jinou, daleko racionálnější podobou bungalovu, plochostřešným atriovým domem. Myšlenkový mainstream 21. století je zatím, jak se zdá, velmi individualistický a skupinovým domkům nepřije. Atriovým dům je však nejen velmi úsporný z hlediska nároků na velikost stavebního pozemku, ale - je-li provozně vyřešen opravdu pečlivě a uvážlivě - i jedním z nejpřítažlivějších řešení problémů bydlení co znám. Nekapotuje-li sedlová či valbová střecha žádný užitečný podstřešní prostor - pryč s ní. Fičí-li od severu či východu arktické či sibiřské větry - přimkněme náš dům k jinému. Chceme opravdu uzavřené, intimní a prosluněné atrium pro příjemnou venkovní siestu? Líbí se nám racionální, minimalistický a nadčasový výraz architektury pro rodinné bydlení. Důvodů pro atriový dům je opravdu hodně... Nízké realizační náklady tohoto řešení jsou jen jedním z nich.

Přeji všem dobré rozhodnutí. Volba přízemní či patrové dispozice není jen problém, ale také výzva.

Ing. arch. Jan Rampich